

ประโยค ป.ธ. ๓
ปัญหา บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๑

๑. สระในบาลีภาษามีเท่าไร อะไรบ้าง ชื่ออะไร สระไหนมีเสียงเช่นไร ฯ
๒. สนธิมีการต่อกี่อย่าง อะไรบ้าง ฯ มยฺหเมเวโส, ตฺขณฺณเฎว, อปฺปสฺสุตฺตํ ในคำว่า "อปฺปสฺสุตฺตํ บุริโส" ตัดต่ออย่างไร ฯ
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้มาดู
  - ก. ทีฆายโก โหตุ มหาราชา คำไหนเป็นอะไร ในบาลีไวยากรณ์
  - ข. จงบอกศัพท์ซึ่งเป็นลิงค์ตรงกันข้ามกับศัพท์ต่อไปนี้มาดู ยุกฺโข, คาวี
  - ค. อหํ, อญฺจตโร เป็นสัพพนามชนิดไหน
  - ฉ. อติสุขฺมา, เขฏฺโฐ เป็นคุณนามชั้นไหน
  - ง. สทา, อธิ แปลว่าอย่างไร สำเร็จมาจากอะไร ฯ
๔. สูณฺติ, ปจฺจาคจฺจติ ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง ฯ จงแก้คำที่เห็นว่าผิดให้ถูก ถ้าถูกแล้วให้คงไว้ในประโยคต่อไปนี้
  - ก. สมฺปตฺตปริสายปิ สาตฺถิกา เทสนา อเหตุ.
  - ข. ตถาวํ วา วิตถาวํ วา อหเมว ตวญฺจ ชานาม.
  - ค. อุโภา อคฺคปาทา ภินทิสฺสุ.
๕. จงตอบคำถามต่อไปนี้มาดู
  - ก. บัจจยฺนนามกิตฺกัณหมวดฺโตนฺใช้สำหรับรูปอะไร
  - ข. นิพฺพานคามินิ (ปฏิปทา), ภิกฺขุณี ลงบัจจยฺอะไร เป็นรูปและสาธนะอะไร จงตั้งวิเคราะห์มาดู
  - ค. สยาโน, ลหุชฺพฬ สำเร็จรูปมาจากอะไร ฯ
๖. สมาสว่าโดยกิมมี ๒ อย่าง กามสุมิจฺจมาจฺจโร, มโนภมฺมํ จัดเข้าในอย่างไรหน ฯ มาตาปิโตร, ตณฺหุชฺชโย, ปริชโน เป็นสมาสอะไร จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ
๗. วิภาคตฺหิตฺถิมิ บัจจยฺเท่าไร อะไรบ้าง ฯ ทกฺขิณฺณเย, ภควา, รชฺชํ ลงบัจจยฺอะไร ในตฺหิตฺโตนฺ จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ

ให้เวลา ๓ ชั่วโมง

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๓ ปัญหา บาลีไวยากรณ์

๑. มี ๘ คือ อ อา อิ อี อุ ู เอ โอ, ซ่อนิสสัย, อ อิ ุ มีเสียงสั้นชื่อรัสสะ, อา อี ุ เอ โอ มีเสียงยาว ชื่อ ทีฆะ ฯ

๒. มีการต่อ ๒ อย่าง คือ

ต่อศัพท์ที่มีวิภัติให้เนื่องด้วยศัพท์ที่มีวิภัติ เหมือน จตตารโ อิม ต่อเข้าเป็น จตตารโเม เป็นต้น อย่าง ๑

ต่อบทสมาสย้อักษรให้น้อยลง เหมือน กต อุปการโ ต่อเข้าเป็น กโตปการโ เป็นต้น อย่าง ๑

มยฺหเมวโส ตัดเป็น มยฺหํ - เอว - เอโส ฯ ระหว่าง มยฺหํ - เอว นิคคทิตอยู่หน้า ถ้าสระอยู่เบื้องปลายแปลงนิคคทิตเป็น ม ต่อเป็น มยฺหเมว ระหว่าง มยฺหเมว-เอโส สระหน้าและสระหลังไม่มีพยัญชนะอื่นคั่นในระหว่าง ลบสระหน้า คือ อ ที่ ๖ ต่อเป็น มยฺหเมวโส

เป็น ตํชณฺณเฆว ตัดเป็น ตํชณฺ - เอว นิคคทิตอยู่หน้า ถ้า เอ อยู่เบื้องหลังแปลงนิคคทิต ญ ซ่อนพยัญชนะที่มีรูปเหมือนกัน ต่อเป็น ตํชณฺณเฆว

อปฺปสฺสุตาย ตัดเป็น อปฺปสฺสฺโต - อยํ สระหน้าและสระหลังมีรูปไม่เสมอกัน ลบสระหน้า คือ โอ ที่ อปฺปสฺสฺโต แล้วทีฆะสระหลังที่มีได้ลบ ต่อเป็น อปฺปสฺสุตาย

๓. ได้ตอบคำถามนั้น ดังต่อไปนี้

ก. ทีฆายโก เป็น คุณนาม, โหตุ เป็นกิริยาอาชยาด, महाराजा เป็น นามนาม,

ข. ยกฺขิณี, โคโณ

ค. อหํ เป็นบุริสัทพนาม, อณฺตโร เป็นวิเสสนสัทพนาม

ง. อติสุขฺมา เป็นคุณนามชั้นวิเสส, เขฏฺโฐ เป็นคุณนามชั้นอติวิเสส

จ. สทา แปลว่า ในกาลทุกเมื่อ มาจาก สหฺ + ทา ลบ หฺ สำเร็จเป็น สทา, อิธ แปลว่า ใน-นี้ มาจาก อิม+ธ ลบ ม สำเร็จเป็น อิธ

๔. ส + ฌ = โฌ + ติ = สฺโฌติ.

ปติ + อา = ปจฺจา + คม = คจฺจน + ติ = ปจฺจาคจฺจนติ.

ได้แก่คำที่เห็นว่าผิดให้ถูก ดังนี้

ก. สมฺปตฺตปริสสายปี สาทฎิกกา เทสนา อโหสิ.

ข. ตตฺถภาวํ วา วิตตฺถภาวํ วา อหเมว ตวญฺจ ชานาม^(๑).

ค. อุโม อคฺคปาทา ภิกฺขุสฺส.

๕. ได้ตอบคำถามนั้น ดังต่อไปนี้

ก. กิตปัจจย สำหรับกัตตุรูปอย่างเดียว

กิจจปัจจย สำหรับกัมมรูป และ ภาวรูป

กิตกิจจปัจจย สำหรับทั้ง ๓ รูป

ข. นิพฺพานคามินี (ปฏิปทา) ลง ณ ปัจจย เป็นกัตตุรูป กรณสาธนะ

วิ. นิพฺพานํ คจฺจนติ เอตยาติ นิพฺพานคามินี (ปฏิปทา) (ลง อิณี ปัจจยเครื่องหมาย
อิตถิลิงค์)

อีกอย่างหนึ่ง ลง ณี ปัจจย เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ

วิ. นิพฺพานํ คจฺจนเปตฺติติ วา นิพฺพานคามินี (ปฏิปทา)

ภิกฺขุณี ลง รุ ปัจจย เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ

วิ. ภิกฺขุชฺชิตฺติ ภิกฺขุณี (ผู้ขอ) (ลบ ร รัสสะ อุ เป็น อุ แล้วลง อิณี ปัจจย (เครื่องหมาย
อิตถิลิงค์)

อีกอย่างหนึ่ง ลง รุ ปัจจย เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ เช่นเดียวกัน

วิ. ภยํ อิกฺขชฺชิตฺติ ภิกฺขุณี (ผู้เห็นภัย)

ค. สยาโน สี + มาน ปัจจย อาเทส มาน เป็น อาน สำเร็จรูปเป็น สยาโน^(๒)

ลหุทพฺพํ ลภ + ทพฺพ ปัจจย ชาติุมิ ภ เป็นที่สุดอยู่หน้า แผลง ต เป็น ทธ
แล้วลบที่สุดธาตุ สำเร็จรูป เป็น ลหุทพฺพํ

๖. กามสุมิจฺฉาจาโร จัดเข้าใน อลฺลุตฺตสฺมาโส, มโนกมฺมํ จัดเข้าใน ลฺลุตฺตสฺมาโส ฯ

(๑) ประธานของประโยคนี้คือ มยํ, อหํ และ ตวํ สรุปรู เข้ากับ มยํ

(๒) มานสฺส อานาเทโส ๓๗๐ รูปลิขิปปกรณํ ฉบับกรมการศาสนา

มาตาปิตโร	เป็น ทวันทวสมาส อสมาหาร วิ. มาตา จ ปิตา จ มาตาปิตโร
ตณทกขโย	เป็น ฉัญฐิตุปริสสมาส วิ. ตณหาย ขโย ตณทกขโย
ปริชโน	เป็น วิเสสนนุพพท กัมมธารยสมาส วิ. ปริวาริ ชโน ปริชโน. ปริวาริ จ โส ชโน จาติ วา ปริชโน.
๗. มีปัจจัย ๒ ตัว ธา, โส ๑	
ทกขิณเญโย	ลง เอยย ปัจจัย ในฐานตัทธิต วิ. ทกขิณเ อรหตีติ ทกขิณเญโย
ภควา	ลง วนตุ ปัจจัย ในตัทสสัถตีตัทธิต วิ. ภคา อสส อตุถีติ ภควา (ผู้มีโชค)
รชชั	ลง ญย ปัจจัย ใน กาวตัทธิต วิ. รณโณ ภาโว รชชั ๑